

บททวน : บทที่ ๖
คดีเลือกตั้ง

คดีเลือกตั้ง หากแบ่งตาม**ประเภทของการเลือกตั้ง** จะแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท ได้แก่ คดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คดีเลือกสมาชิกวุฒิสภา และคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นการเลือก แต่หากแบ่งออกตาม**ลักษณะของคดี** จะแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท ได้แก่ **คดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง** กับ**คดีเพิกถอนสิทธิ** คือ**สิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิเลือกตั้ง** ในที่นี้ขอกล่าวถึงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน และการเลือกสมาชิกวุฒิสภา

คดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๑.คดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มี ๓ ประเภทคดี ได้แก่ คดีขอให้เพิ่มชื่อ คดีขอให้ถอนชื่อ และคดีอุทธรณ์คำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้ถอนการรับสมัคร

คดีขอให้เพิ่มชื่อ เป็นกรณีผู้สมัครไปสมัคร แต่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง (ซึ่งมีหน้าที่รับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต) หรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ซึ่งมีหน้าที่รับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ) ไม่รับสมัครหรือไม่ประกาศรายชื่อเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้สมัครนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาขอให้เพิ่มชื่อตนเองในประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๙ และมาตรา ๕๙

คดีขอให้ถอนชื่อ เป็นกรณีก่อนวันเลือกตั้ง หากผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบพบว่าผู้สมัครผู้ใดไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี จะถอนชื่อผู้สมัครเองไม่ได้ ต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาให้ถอนชื่อผู้นั้นออกจากประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๒ และมาตรา ๖๑

ส่วน**คดีอุทธรณ์คำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้ถอนการรับสมัคร** เป็นกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้สมัครผู้ใดเห็นว่า ผู้มีชื่อในประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม บุคคลนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ประกาศรายชื่อผู้สมัครในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำวินิจฉัยให้ถอนการรับสมัคร ผู้สมัครที่ถูกถอนการรับสมัครมีสิทธิยื่นอุทธรณ์คำวินิจฉัยดังกล่าวต่อศาลฎีกาได้ ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๑ และมาตรา ๖๐

ข้อสังเกต

ข้อสอบเกี่ยวกับคดีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ส่วนใหญ่จะตั้งรูปเรื่องหรือโครงเรื่องเป็นคดีขอให้เพิ่มชื่อหรือขอให้ถอนชื่อ แต่คำถามเป็นการขอให้วิเคราะห์ว่า **การตัดสิทธิสมัคร**

รับเลือกตั้งหรือรับเลือกชอบหรือไม่ ซึ่งคำตอบกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะอยู่ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๗ (๑) ถึง (๔) และมาตรา ๘๘ (๑) ถึง (๑๘) ว่าด้วยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ส่วนคำตอบกรณีการเลือกสมาชิกวุฒิสภาจะอยู่ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ก. และ ข. ว่าด้วยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา และในการตอบข้อสอบเกี่ยวกับ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามฯ รวมทั้งเกี่ยวกับการเพิกถอนสิทธิฯ การอ้างถึงเฉพาะตัวบทรัฐธรรมนูญก็เพียงพอ แล้ว ไม่จำเป็นต้องอ้างถึงตัวบทในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญด้วย เพราะไม่อ้างถึงก็ไม่ถูกต้องคະແນນ เว้น แต่เป็นเรื่องที่ไม่มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ มีเฉพาะในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งก็มีอยู่ไม่มากนัก

๒. คติเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มี ๓ ประเภทคดี ได้แก่

๑) **คติใบส้ม** เป็นกรณีก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง มีหลักฐานอันควรเชื่อว่าผู้สมัครผู้ใดกระทำการอัน เป็นเหตุให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งระงับสิทธิสมัคร รับเลือกตั้งของผู้สมัครนั้นเป็นการชั่วคราวมีกำหนดเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมี คำสั่ง และในกรณีที่ผู้นั้นได้คะแนนอยู่ในลำดับที่จะได้รับการเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งยกเลิกการ เลือกตั้งและสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ คำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวเป็นที่สุด และเมื่อคณะกรรมการการ เลือกตั้งดำเนินการดังกล่าวแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา ขอให้สั่งเพิกถอนสิทธิสมัคร รับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้น (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๕ ประกอบมาตรา ๒๒๖ และพ.ร.บ.ว่าด้วยการ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓๒ ประกอบมาตรา ๑๓๘)

คำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้ระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครนั้นเป็นการชั่วคราว มีผล ประการสำคัญคือ ในกรณีที่ผู้นั้นได้คะแนนอยู่ในลำดับที่จะได้รับการเลือกตั้ง และคณะกรรมการการเลือกตั้งสั่ง ยกเลิกการเลือกตั้งและสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ผู้สมัครที่ถูกระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวไม่มีสิทธิ สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งใหม่ และต้องเตรียมตัวไปต่อสู้คดีที่ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง เพราะคณะกรรมการ การเลือกตั้งจะต้องไปยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อให้สั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นต่อไป

๒) **คติใบเหลือง** เป็นกรณีเมื่อประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้ง ในเขตเลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แต่ไม่ได้ความชัดว่าเป็นการกระทำของผู้ได้รับเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อพิจารณา ในกรณีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การเลือกตั้งนั้นมิได้ เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ศาลสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น และให้สมาชิกภาพของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลวินิจฉัย ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓๓

๓) **คติใบแดง** เป็นกรณีเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการตามมาตรา ๒๒๕ (คือให้ใบส้มแก่ ผู้สมัครที่กระทำการอันเป็นเหตุให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม) แล้ว หรือภายหลังประกาศผล การเลือกตั้ง มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งกระทำการทุจริตในการเลือกตั้งหรือรู้เห็นกับการกระทำ ของบุคคลอื่น คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือสิทธิสมัคร

รับเลือกตั้งของผู้สมัครผู้นั้น ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง และพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓๘ วรรคหนึ่ง

การพิจารณาาคติเพิกถอนสิทธิของศาลฎีกา ศาลฎีกาต้องนำสำนวนการสืบสวนหรือไต่สวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหลักในการพิจารณา และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลฎีกามีอำนาจสั่งไต่สวนข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๖ วรรคสอง และพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓๘ วรรคสอง

ในกรณีที่ศาลฎีกาพิพากษาว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งกระทำความผิดตามที่ถูกร้อง ศาลฎีกาจะต้องสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นเป็นเวลาสิบปี ตามมาตรา ๒๒๖ วรรคสาม และพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓๘ วรรคสี่

เมื่อศาลฎีกามีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาแล้ว ถ้าผู้ถูกกล่าวหาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ผู้นั้นต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลฎีกาจะพิพากษาว่าผู้นั้นมิได้กระทำความผิด และเมื่อศาลฎีกามีคำพิพากษาว่าผู้นั้นกระทำความผิด ให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ยุติปฏิบัติหน้าที่ ตามมาตรา ๒๒๖ วรรคสี่ และพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓๘ วรรคสาม และวรรคสี่

ข้อสังเกต

การยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัคร ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้สมัครด้วยตนเองหรือบุคคลอื่นใดไม่มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาขอให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัคร ผู้สมัครด้วยตนเองหรือบุคคลอื่น คงมีสิทธิเพียงไปยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้ดำเนินการไต่สวนและยื่นคำร้องต่อศาลเท่านั้น

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามใหญ่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

คำถาม ประเด็นที่ ๒ ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งนายเอกได้รับการเลือกตั้ง นายเสื่อผู้สมัครที่ได้คะแนนรองจากนายเอกไปยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง ขอให้คำสั่งให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งของนายเอกใหม่ อ้างเหตุว่านายเอกขาดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพราะไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นก่อนที่นายเอกจะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้อเท็จจริงปรากฏว่า นายเอกไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งนั้นจริง

ให้วินิจฉัยว่า ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งจะสั่งคำร้องของนายเสื่ออย่างไร

ธงคำตอบ การยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๒๓๙ วรรคสอง นายเสื่อไม่มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งโดยตรง ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งจึงต้องมีคำสั่งยกคำร้องของนายเสื่อ

หมายเหตุ

รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง ไม่ได้ให้สิทธิแก่ผู้สมัครด้วยกันเองหรือบุคคลอื่นใดยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาได้เองเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๙ วรรคสอง

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามเล็ก ๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

คำถาม ประเด็นที่ ๑ ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลย นายเอกผู้สมัครซึ่งไม่ได้รับเลือกตั้งไปยื่นหนังสือร้องเรียนนายโท ผู้สมัครซึ่งได้รับเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง กล่าวหาว่า นายโทกระทำการทุจริตในการเลือกตั้งโดยแจกเงินแก่กลุ่มแม่บ้านเพื่อซื้อเสียง คณะกรรมการการเลือกตั้งได้สอบสวนแล้วมีมติว่าข้อกล่าวหาของนายเอกไม่มีมูล และมีมติให้ดำเนินคดีอาญาแก่นายเอกเพราะเหตุมีหนังสือร้องเรียนนายโทอันเป็นเท็จ หลังจากนั้น ๓ เดือน นายเอกยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๔ แผนกคดีเลือกตั้ง ขอให้มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของนายโท และมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ โดยอ้างเหตุเช่นเดียวกับที่กล่าวในหนังสือร้องเรียนนายโท ก่อนวันนัดฟังคำสั่งรับหรือไม่รับคำร้อง นายโทให้ทนายความยื่นคำแถลงต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๔ แผนกคดีเลือกตั้งว่า ไม่มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้สิทธินายเอกยื่นคำร้องดังกล่าว ขอให้ยกคำร้อง

ให้วินิจฉัยว่า คำแถลงของทนายความของนายโทต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๔ แผนกคดีเลือกตั้ง รับฟังได้หรือไม่

ธงคำตอบ รัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๖๐) มาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาแล้ว มีหลักฐานอันควรเชื่อว่ามีผู้สมัครผู้ใดกระทำการทุจริต ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครนั้น โดยมีมติให้สิทธิบุคคลอื่นยื่นคำร้องดังกล่าวด้วย และมาตรา ๒๒๖ วรรคหก ให้นำบทบัญญัติดังกล่าวไปใช้บังคับแก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นโดยอนุโลม แต่ให้อำนาจของศาลฎีกาเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ ดังนั้น ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลชั้นอุทธรณ์เพื่อให้มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครที่กระทำทุจริตในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจึงมีเพียงคณะกรรมการการเลือกตั้งเท่านั้นเช่นกัน นายเอกไม่มีสิทธิยื่นคำร้องดังกล่าวต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๔ แผนกคดีเลือกตั้ง คำแถลงของทนายความของนายโทที่ว่า ไม่มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้สิทธินายเอกยื่นคำร้องดังกล่าว จึงรับฟังได้

หมายเหตุ

หากเป็นข้อสอบเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ต้องอ้างมาตรา ๒๒๖ วรรคหก ที่ว่าให้นำบทบัญญัติดังกล่าวไปใช้บังคับแก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นโดยอนุโลม แต่ให้อำนาจของศาลฎีกาเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ด้วย

คดีเกี่ยวกับการเลือกสมาชิกวุฒิสภา

แบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท เช่นเดียวกับคดีเกี่ยวกับการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กล่าวคือคดีเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือก และคดีเกี่ยวกับการเพิกถอนสิทธิฯ แต่คดีเกี่ยวกับคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภามีเพียง ๒ กรณีคือ กรณีผู้อำนวยการการเลือกระดับอำเภอสั่งไม่รับสมัครหรือสั่งลบบชื่อผู้สมัครออกจาก

บัญชีรายชื่อผู้สมัคร ผู้ที่มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาขอให้เพิ่มชื่อได้ ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๒ และกรณีที่มีผู้สมัครถูกลบชื่อออกจากบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกในระดับจังหวัดและระดับประเทศมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาขอให้เพิ่มชื่อได้เช่นเดียวกัน ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๓ สำหรับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา อยู่ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ก. คุณสมบัติ (๑) ถึง (๔) และพ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓ (๑) ถึง (๔) (ก) ถึง (ง) ส่วนลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา อยู่ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) ถึง (๙) และพ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ และมาตรา ๑๔ (๑) ถึง (๒๖)

ส่วนคดีเกี่ยวกับการเพิกถอนสิทธิฯ ในการเลือกสมาชิกวุฒิสภาจะคล้ายกับคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือมีคดีเกี่ยวกับใบสั่งและใบแดง อันเป็นคดีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๕ และมาตรา ๒๒๖ เช่นเดียวกัน และมีกรณีคล้ายๆใบเหลือง คือกรณีก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้ยกเลิกการเลือกตั้งและสั่งให้ดำเนินการเลือกใหม่หรือนับคะแนนใหม่ได้ ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๙

บทบัญญัติว่าด้วยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๗ (๑) ถึง (๔) และมาตรา ๙๘ (๑) ถึง (๑๘) มีความสำคัญเพราะเกี่ยวข้องกับเรื่องสำคัญ ๓ เรื่อง ได้แก่

๑) การสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา
เพราะหากขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ก็จะถูกตัดสิทธิไม่ให้ลงสมัคร อันนำไปสู่การเป็นคดีขอให้ศาลเพิ่มชื่อหรือขอให้ศาลถอนชื่อ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

ในการสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) ถึง (๙) อ้างถึงลักษณะต้องห้ามของสภาผู้แทนราษฎร คือมาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) ที่ว่า เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๙๘ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) (๑๑) (๑๕) (๑๖) (๑๗) และ (๑๘)

๒) การสิ้นสมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา โดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

กรณีนี้เกิดขึ้นภายหลังมีการประกาศให้ผู้ใดได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือได้รับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาแล้ว และปรากฏว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๙๗ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๘ หรือปรากฏว่าสมาชิกวุฒิสภาผู้ใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๘ ก. และ ข. การดำเนินการเพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวพ้นจากตำแหน่ง ต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้สองช่องทาง กล่าวคือ

ช่องทางที่ (๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของ

สมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑ (๓) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๒) หรือมาตรา ๑๑๑ (๓) (๔) (๕) หรือ (๗) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้อง ส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่ ตามมาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ บัญญัติว่า “สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อ...” และกำหนดกรณีที่ทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงรวม ๑๓ กรณี ในวงเล็บ (๑) ถึง (๑๓) โดย **มาตรา ๑๐๑ (๕)** บัญญัติว่า “ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๙๗” และ **มาตรา ๑๐๑ (๖)** บัญญัติว่า “มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๘”

ส่วน **รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑** บัญญัติว่า “สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงเมื่อ ...” และกำหนดกรณีที่ทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงรวม ๘ กรณี ในวงเล็บ (๑) ถึง (๘) โดย **มาตรา ๑๑๑ (๔) บัญญัติว่า** “ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๘” ซึ่งมาตรา ๑๐๘ ก็คือคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภานั้นเอง

ช่องทางที่ (๒) ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งพบว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งมีเหตุสิ้นสุดลงตามมาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่ ได้ด้วย **ตามมาตรา ๘๒ วรรคสี่**

ตัวอย่างเช่น ภายหลังคณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกตั้งให้นายดำเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองหนึ่งแล้ว ต่อมาปรากฏข้อเท็จจริงว่า นายดำเคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดฐานเป็นเจ้ามือตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน อันเป็นลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๙๘ (๑๐)

ในกรณีเช่นนี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร อาจเข้าชื่อกันยื่นคำร้องต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของนายดำเป็นอันสิ้นสุดลงแล้ว โดยช่องทางของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง หรือหากคณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจพบเอง จะเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเองก็ได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสี่

หมายเหตุ

หากเป็นข้อสอบเกี่ยวกับการให้พ้นจากสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพราะเหตุขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม ต้องอ้างอิงถึง **มาตรา ๑๐๑ (๕) หรือ (๖) ประกอบกับมาตรา ๙๘** ส่วนการพ้นจากสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาเพราะเหตุขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม ต้องอ้างอิงถึง **มาตรา ๑๑๑ (๔) ประกอบมาตรา ๑๐๘** โดยไม่จำเป็นต้องอ้างอิงบทบัญญัติที่มีอยู่ในพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฯ และพ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาฯ

๓) การสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรี ตามมาตรา ๑๗๐ (๒) (๔) และ (๕)

เป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคสาม ที่บัญญัติว่า “ให้นำความในมาตรา ๘๒ มาใช้บังคับแก่การสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๔) หรือ (๕) หรือวรรคสอง โดยอนุโลม เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ด้วย”

บทบัญญัติดังกล่าวมีความหมายว่า เมื่อปรากฏกรณีที่ทำให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง วงเล็บ (๒) คือลาออก วงเล็บ (๔) คือขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๖๐ หรือวงเล็บ (๕) คือกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๑๘๖ หรือมาตรา ๑๘๗ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดตามมาตราดังกล่าว และคณะกรรมการการเลือกตั้งยังมีอำนาจส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ด้วย

การขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามของรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๖๐ มีตั้งแต่วงเล็บ (๑) ถึง (๘) โดยในวงเล็บ (๖) บัญญัติว่า “ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๘” ดังนั้น การทำความเข้าใจกับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับมาตรา ๙๗ จึงมีความสำคัญในการพิจารณาเรื่องการสิ้นสุดของรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรีอีกด้วย

หมายเหตุ

หากเป็นข้อสอบเกี่ยวกับการให้พ้นจากสมาชิกภาพของรัฐมนตรีเพราะเหตุมีลักษณะต้องห้าม ต้องอ้างอิงถึงมาตรา ๑๖๐ (๖) ประกอบกับมาตรา ๙๘

เนื่องจากการขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา ๙๗ และมาตรา ๙๘ มีผลให้สมาชิกสภาการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑ (๕) (๖) และการขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามให้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ตามมาตรา ๑๐๘ ก. และ ข. มีผลให้สมาชิกสภาการเป็นสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๑๑ (๔) นอกจากนี้ยังมีผลต่อความสิ้นสุดของรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรีด้วย การทำความเข้าใจกับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๗ และมาตรา ๙๘ จึงเป็นเรื่องสำคัญ

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขของคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๗ และมาตรา ๙๘

กรณีคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๗ บัญญัติว่า บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ... (๑) ถึง (๔) มีอยู่ ๔ วงเล็บ

มีข้อสังเกตในมาตรา ๙๗ (๓) ที่ว่า “เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคการเมืองเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในกรณีที่มีการเลือกตั้งทั่วไปเพราะเหตุยุบสภา ระยะเวลาเก้าสิบวันดังกล่าวให้ลดลงเหลือสามสิบวัน”

ข้อสังเกตคือ สมาชิกภาพการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองต้องดำรงอยู่ตลอดไปจนถึงวันเลือกตั้งและจนกว่าจะพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น ในกรณีที่ผู้สมัครมีคุณสมบัติครบถ้วนและได้รับการประกาศรายชื่อเป็นผู้สมัครแล้ว แต่ก่อนวันเลือกตั้งผู้สมัครนั้นได้ลาออกจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก

ย่อมมีผลให้ขาดคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๗ (๓) และพ.ร.ป.การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๑ (๓) เป็นเหตุให้ผู้สมัครนั้นถูกถอนชื่อออกจากประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ (คำสั่งศาลฎีกาที่ ลต สสร ๓๗ /๒๕๖๖)

นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตในมาตรา ๙๗ (๔) ที่ว่า “ต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง”

ข้อสังเกตคือ ทะเบียนบ้านกลางเป็นเพียงทะเบียนซึ่งผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนดให้จัดทำขึ้นสำหรับลงรายการบุคคลที่ไม่อาจมีชื่อในทะเบียนบ้านได้ ตามพ.ร.บ.ทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ ผู้สมัครจะนำเทียบบ้านกลางมาเป็นหลักฐานเพื่อแสดงว่ามีคุณสมบัติตามมาตรา ๙๗ (๔) ไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๒๐/๒๕๖๒)

ข. ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๙๘ บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” มาตรานี้มี ๑๘ วงเล็บ มีข้อสังเกตบางวงเล็บดังนี้

มาตรา ๙๘ (๒) “เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต”

ข้อสังเกตคือ **เพียงถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด** ไม่ถือว่าเป็นลักษณะต้องห้าม เพราะกฎหมายใช้คำว่า “เป็นบุคคลล้มละลาย” หมายความว่า ต้องมีคำพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว ตามพ.ร.บ.ล้มละลาย พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๖๑ วรรคหนึ่ง และในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ตกเป็นบุคคลล้มละลาย แม้จะยังมีได้ประกาศคำสั่งในราชกิจจานุเบกษา ก็ต้องถือว่าเป็นบุคคลล้มละลาย (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๓๔/๒๕๖๒) หรือแม้อยู่ระหว่าง**อุทธรณ์คำพิพากษา**ที่ให้ตกเป็นบุคคลล้มละลาย ก็ถือว่าเป็นลักษณะต้องห้าม (เทียบ คำสั่งศาลฎีกาที่ ๔๘/๒๕๕๘) นอกจากนี้ตราบใดที่ยัง**ไม่ได้หลุดพ้นจากการล้มละลาย** โดยยังไม่มีการปลดจากล้มละลาย ยกเลิกการล้มละลาย และมีได้มีคำขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย ต้องถือว่าเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัคร (คำสั่งศาลฎีกาที่ ๕๐๖๖/๒๕๕๔, ๓๐๖๔/๒๕๕๗)

มาตรา ๙๘ (๓) “เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ”

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมาตรานี้ เพื่อมิให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบในการเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครที่มีชื่ออยู่ในมือย่อมได้เปรียบผู้สมัครอื่น

ผู้สมัครที่มีชื่อเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ แม้ไม่ได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจการในความเป็นจริง ก็มีลักษณะต้องห้าม (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๔๓/๒๕๖๒) โดยไม่คำนึงว่าสื่อนั้นตีพิมพ์หรือเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๐๘/๒๕๖๒)

อย่างไรก็ตาม การเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน **ต้องประกอบกิจการจริงด้วย** หากเพียงแต่มีระบุในหนังสือบริคณห์สนธิว่ามีวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน แต่**ไม่ได้ประกอบกิจการจริง** เจ้าของหรือผู้ถือหุ้นยังไม่อยู่ในฐานะเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน ส่วนปัญหาว่าประกอบกิจการจริงหรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญให้ดูจาก (๑) แบบ สสข.๑ (แบบแสดงรายการเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจของห้างหุ้นส่วนบริษัท ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ ฉบับที่ 83

(พ.ศ. ๒๕๖๕) ที่ยื่นต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท) (๒) แบบ ส.บข.๓ (แบบนำส่งงบการเงิน) และ (๓) หมายเหตุประกอบงบการเงิน ซึ่งจะมีข้อความว่า ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นประกอบกิจการใดบ้างในความเป็นจริง มีรายรับรายจ่ายอย่างไร (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๘ ถึง ๑๙/๒๕๖๓ และ ๒๐/๒๕๖๓ ในคดีขอให้วินิจฉัยว่าสมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง) และมีคำพิพากษาฎีกาที่ คำสั่งศาลฎีกาที่ ลต. สสข ๓๙/๒๕๖๖ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

ส่วนปัญหาที่เคยถกเถียงกันว่า การเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ ต้องมีจำนวนหุ้นมากถึงขนาดกำหนดความเป็นไปหรือครอบงำการดำเนินการได้หรือไม่ มี**คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๖๗** (ในคดีขอให้วินิจฉัยว่า สมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือไม่) วางหลักในเรื่องนี้เป็นยุติแล้วว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๓) และมาตรา ๑๐๑ (๖) **ไม่ได้ระบุว่าการเข้าถือหุ้นในบริษัทที่ต้องห้ามจะต้องถือหุ้นจำนวนเท่าใด และไม่ได้ระบุว่าจะต้องมีอำนาจบริหารงานหรือครอบงำกิจการหรือไม่** ฉะนั้น การถือหุ้นเพียงหุ้นเดียวเป็นการถือหุ้นตามความหมายในรัฐธรรมนูญแล้ว แม้ผู้ถือหุ้นจะไม่มีอำนาจบริหารหรือครอบงำกิจการก็ตาม

ภายหลังศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๒/๒๕๖๗ ศาลฎีกาในคดีเลือกสมาชิกวุฒิสภาที่เพิ่งผ่านพ้นไป มีคำพิพากษาฎีกาในคดี ลต. สว. ที่ ๑๖๓ /๒๕๖๗, ๓๐๐/๒๕๖๗ และ ๓๐๑/๒๕๖๗ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน เป็นการกลับแนวเดิมตามคำสั่งศาลฎีกาที่ ลต. สสข ๒๔/๒๕๖๖ ที่วินิจฉัยว่า **ต้องมีจำนวนหุ้นมากพอที่จะนำความเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นมาทำให้ตนเองหรือพรรคการเมืองของตนได้เปรียบผู้สมัครหรือพรรคการเมืองอื่นในการเลือกตั้ง** เพราะหากมีหุ้น แต่ทำอะไรไม่ได้เลย จะถือว่ามีลักษณะต้องห้ามเพื่อประโยชน์ประการใด

กิจการรับจ้างเป็นออร์กาไนเซอร์รับจัดงานอีเวนต์ แตกต่างจากกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ ที่มีลักษณะเป็นสื่อกลางในการนำสารไปสู่มวลชนโดยไม่ได้กำหนดเป้าหมายไว้ชัดเจน เพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือสื่อความหมายให้ประชาชนทราบโดยทั่วไป และแม้บริษัทแห่งนี้มีการใช้แอปพลิเคชันไลน์ เฟซบุ๊ก เว็บไซต์ เห็นได้ว่า เป็นการ**ใช้สื่อออนไลน์เพื่อประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์กิจการของตน**ซึ่งบุคคลธรรมดาทั่วไปก็มี และใช้แอปพลิเคชันดังกล่าว **ไม่เข้าลักษณะกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ** (คำสั่งศาลฎีกาที่ ลต. สสข ๓๖/๒๕๖๖)

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามใหญ่ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๖

คำถาม นายหนึ่งและนายสองต่างสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งประจำจังหวัดหนึ่ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดดังกล่าวประกาศรายชื่อนายหนึ่งและนายสองเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ต่อมามีการตรวจสอบแล้วเห็นว่า นายหนึ่งและนายสองไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากนายหนึ่งเป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำกัดเอ็นเตอร์เทนเมนท์ ส่วนนายสองถือหุ้นของบริษัทโฮลดิ้ง จำกัด ซึ่งประกอบกิจการสถานวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง อันเป็นการสื่อสารมวลชนใดๆ

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัดเอ็นเตอร์เทนเมนท์ ได้หยุดประกอบกิจการสถานวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง และไม่มีรายได้จากการประกอบกิจการสื่อมวลชนใดๆ มาตั้งแต่ก่อนนายหนึ่งเข้าเป็นหุ้นส่วน

เพราะไม่ได้รับการต่อใบอนุญาตจากคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ส่วนนายสองถือหุ้นของบริษัทโฮลดิ้ง จำกัด จำนวน ๑๐๐ หุ้น มูลค่า ๑,๐๐๐ บาท จากจำนวนหุ้นที่ชำระแล้วทั้งหมด ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ หุ้น โดยบริษัทโฮลดิ้ง จำกัด ประกอบกิจการให้คำปรึกษา บริหารงาน และเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทย่อยในเครือหลายบริษัท รวมทั้งเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทสื่อหนังสือพิมพ์ จำกัด บริษัทย่อยซึ่งประกอบกิจการหนังสือพิมพ์รายวัน อันเป็นกิจการหนังสือพิมพ์ จำนวนร้อยละ ๙๐ ของจำนวนหุ้นของบริษัทสื่อหนังสือพิมพ์ จำกัด

ไต้หวันจึงเห็นว่า นายหนึ่งและนายสองเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่ เพราะเหตุใด

ธงคำตอบ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๘ บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ... (๓) เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ ” ดังนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงต้องไม่เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ

สำหรับนายหนึ่ง เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าหุ้นส่วนจำกัดเอ็นเตอร์เทนเมนท์ไม่ได้รับการต่อใบอนุญาตจากคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ และได้หยุดประกอบกิจการสถานวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง รวมทั้งไม่มีรายได้จากการประกอบกิจการสื่อมวลชนใดๆ มาตั้งแต่อนายหนึ่งเข้าเป็นหุ้นส่วนแล้ว นายหนึ่งจึงมิได้เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ อันเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๘ (๓) (เทียบ คำสั่งศาลฎีกาที่ ลต. สสข ๓๙/๒๕๖๖)

ส่วนนายสอง ข้อเท็จจริงปรากฏว่า บริษัทโฮลดิ้ง จำกัด ประกอบกิจการให้คำปรึกษา บริหารงาน และเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทย่อยในเครือหลายบริษัท รวมทั้งเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทสื่อหนังสือพิมพ์ จำกัด บริษัทย่อยซึ่งประกอบกิจการหนังสือพิมพ์รายวัน อันเป็นกิจการหนังสือพิมพ์ จำนวนร้อยละ ๙๐ ของจำนวนหุ้นของบริษัทสื่อหนังสือพิมพ์ จำกัด แสดงว่า บริษัทโฮลดิ้ง จำกัด มีความเกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการของบริษัทสื่อหนังสือพิมพ์ จำกัด ตามความเป็นจริง ย่อมถือได้ว่า กิจการของบริษัทโฮลดิ้ง จำกัด อยู่ในความหมายของคำว่า หนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๘ (๓) ด้วย แต่โดยที่บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล มีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอาศัยความได้เปรียบจากการเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์หรือโทษแก่บุคคลในทางการเมือง การจำกัดสิทธิผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพราะเหตุเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ จึงต้องตีความโดยเคร่งครัด ไม่เป็นเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ดังกล่าวด้วย การที่นายสองถือหุ้นของบริษัทโฮลดิ้ง จำกัด จำนวน ๑๐๐ หุ้น มูลค่า ๑,๐๐๐ บาท จากจำนวนหุ้นที่ชำระแล้วทั้งหมด ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ หุ้น ถือว่าเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก นายสองซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นเพียง ๑๐๐ หุ้น ย่อมไม่มีอำนาจสั่งการให้บริษัทโฮลดิ้ง จำกัด เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่นายสอง

หรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครอื่น เพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งของนายสองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญได้ นายสอง จึงไม่เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๘ (๓) (เทียบ คำสั่งศาลฎีกาที่ ลต. สสข ๒๔/๒๕๖๖)

หมายเหตุ

หากเป็นข้อสอบในปัจจุบัน กรณีของนายสองจริงคำตอบน่าจะต้องเป็นไปตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๖๗ และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ลต สว ๑๖๓/๒๕๖๗ ๓๐๐/๒๕๖๗ และ ๓๐๑/๒๕๖๗

มาตรา ๙๘ (๔) “เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๙๖ (๑) (๒) หรือ (๔) ”

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง (คือสิทธิลงคะแนน) มี ๔ วงเล็บ

มีข้อสังเกตในมาตรา ๙๖ (๒) ที่ว่า อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง **ไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่** การถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งอาจเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ เช่น ศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์สั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเพราะเหตุกระทำการทุจริตในการเลือกตั้ง หรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาว่า กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือร้ายแรงผิดปกติ หรือจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินหรือยื่นเท็จ หรือศาลฎีกามีคำพิพากษาว่า ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง รวมทั้งถูกฟ้องเป็นคดีอาญาตามกฎหมายเลือกตั้งและศาลมีคำพิพากษาลงโทษกับสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งด้วย

ข้อสำคัญของมาตรา ๙๖ (๒) ก็คือ แม้คำพิพากษาของศาลที่ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง**ยังไม่ถึงที่สุด** ก็ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง เพราะมาตรา ๙๖ (๒) ใช้ถ้อยคำว่า “ไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่” (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๖๔ ในคดีขอให้วินิจฉัยว่า สมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง)

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิรับเลือกตั้งโดยมีกำหนดเวลาเช่น ๑๐ ปี การเริ่มนับระยะเวลาเพิกถอนสิทธิ ต้องเป็นไปตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ **มาตรา ๑๖๘** บัญญัติว่า ที่ให้การเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีผลในทันทีและเริ่มให้ นับระยะเวลา นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษา เว้นแต่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาเป็นอย่างอื่น (คำสั่งศาลฎีกาที่ ลต สสข ๓๒/๒๕๖๖)

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามจีว วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔

คำถาม ประเด็นที่ ๓ ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิพากษาว่า นายนิติ ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยและเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย ร่วมกับนายพิชัย กระทำความผิดฐานจัดเลี้ยงนักศึกษา มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งเพื่อจูงใจให้ลงคะแนนสนับสนุนนายพิชัยให้ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๖๕ (๔). ๑๒๖ วรรคสอง ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ ให้ลงโทษจำคุกคนละ ๒ ปี และให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายนิติและนายพิชัยมีกำหนดคนละ ๒๐ ปี ภายหลังศาลจังหวัดนครราชสีมาอ่านคำพิพากษาแล้ว มีคำสั่งอนุญาตให้นายนิติและนายพิชัยได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวไปในระหว่างอุทธรณ์

ให้วินิจฉัยว่า สถานะความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของ
นายนิติได้รับผลกระทบหรือไม่ อย่างไร

ธงคำตอบ เมื่อนายนิติตกเป็นผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม่คดียังไม่ถึงที่สุด ก็ต้องถือว่านายนิติขาด
คุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้เป็นผู้รัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๗) ความเป็นรัฐมนตรีของนาย
นิติย่อมสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามมาตรา ๑๗๔ (๔)

การที่ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิพากษาให้จำคุกนายนิติ แต่ในวันเดียวกันได้มีคำสั่งอนุญาตให้นายนิติ
ได้รับการปล่อยชั่วคราวไปในระหว่างอุทธรณ์ จึงไม่ถือว่านายนิติเป็นบุคคลต้องถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล
หรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายอันจะเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ (๓)
แต่การที่ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิพากษาให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายนิติมีกำหนด ๒๐ ปี ด้วย นายนิติจึง
เป็นบุคคลที่อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดหรือไม่ ย่อมมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิ
เลือกตั้งทันที ตามมาตรา ๙๖ (๒) และเข้าลักษณะต้องห้ามของบุคคลในการสมัครรับเลือกตั้งเป็น
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๙๘ (๔) สมาชิกภาพความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายนิติจึงสิ้นสุด
ลงตามมาตรา ๑๐๑ (๖) โดยไม่ต้องรอให้มีคำพิพากษาอันถึงที่สุด (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๖๔)

มาตรา ๙๘ (๕) “อยู่ระหว่างถูกระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราว หรือถูกเพิกถอน
สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง”

ข้อสังเกตคือ การถูกระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งชั่วคราวก็คือกรณีที่คณะกรรมการก.ต.ให้ใบสั่งแก่
ผู้สมัคร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๕ ส่วนการถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง อาจเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น
หลายสาเหตุ เช่น ศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์สั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเพราะเหตุกระทำการทุจริตในการเลือกตั้ง
หรือต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่า กระทำความผิดต่อตำแหน่ง
หน้าที่ราชการ หรือร้ายแรงผิดปกติ หรือจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินหรือยื่นเท็จ หรือต้องคำพิพากษา
ศาลฎีกาว่า ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง แต่ไม่ว่าจะเป็นกรณีถูกระงับการใช้สิทธิ
สมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวหรือกรณีถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง แม่คดียังไม่ถึงที่สุด ก็เป็นลักษณะ
ต้องห้าม เพราะตัวบทไม่ได้มีคำขยายว่า ต้องเป็นกรณีคดีถึงที่สุดแล้ว

การถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง แม้เป็นคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในคดียุบพรรค ก็ถือว่าเป็น
ลักษณะต้องห้ามสมัครรับเลือกตั้งด้วย และในชั้นนี้จะยกข้อต่อสู้ว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่ชอบด้วยเหตุ
ต่างๆไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๓๙/๒๕๖๒)

มาตรา ๙๘ (๖) “ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล”

ข้อสังเกตคือ ในกรณีที่ศาลชั้นต้นหรือศาลชั้นอุทธรณ์พิพากษาจำคุก และคดียังไม่ถึงที่สุด หากศาล
อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา ไม่เป็นลักษณะต้องห้ามมาตรา ๙๘ (๖) เพราะไม่ได้ถูกคุม
ขังอยู่โดยหมายของศาล

แต่หากไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา และศาลชั้นต้นออกหมายจำคุก
ระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา เป็นลักษณะต้องห้ามมาตรา ๙๘ (๖) เพราะเป็นกรณีถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลแล้ว

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๒/๒๕๖๔ (ในคดีขอให้วินิจฉัยว่า สมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สิ้นสุดลงหรือไม่) เป็นกรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ ว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๕ คน สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) (๖) และมาตรา ๙๒ (๒) หรือไม่

กรณีนี้เป็นเรื่องที่ศาลอาญามีคำพิพากษาจำคุกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นผู้ถูกร้องรวม ๕ คน และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๔ และที่ ๕ ผู้ถูกร้องทั้งห้ายื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ ศาลอาญามีคำสั่งส่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวของจำเลยไปให้ศาลอุทธรณ์สั่ง (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๖ (๔) วรรคสอง) ระหว่างรอศาลอุทธรณ์มีคำสั่ง ศาลอาญาต้องส่งตัวผู้ถูกร้องทั้งห้าจำเลยไปคุมขังที่เรือนจำและออกหมายขังระหว่างอุทธรณ์ไว้ ต่อมาอีกสองวัน ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยจำเลยชั่วคราว

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๓ และที่ ๔ ต้องคำพิพากษาศาลอาญาให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง เป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๓ และที่ ๔ สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) และ ๙๖ (๒) นับแต่วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๔ อันเป็นวันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้หยุดปฏิบัติหน้าที่ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง และผู้ร้องทั้งห้าต้องคำพิพากษาศาลอาญาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล เป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องทั้งห้าสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) นับแต่วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๔ อันเป็นวันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้หยุดปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง อีกด้วย

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษาสนามใหญ่ ๒๕๖๕

คำถาม ประเด็นที่ ๑ ในการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดหนึ่ง พรรคการเมือง ก. ส่งนายหนึ่งลงสมัครรับเลือกตั้ง ส่วนพรรคการเมือง ข. ส่งนายสองลงสมัครรับเลือกตั้ง นายเอ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคการเมือง ก. ขึ้นเวทีปราศรัยกล่าวพาดพิงนายสองว่าเป็นผู้มีประวัติต่างพร้อย ไม่เหมาะสมเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วันรุ่งขึ้นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคการเมือง ข. เข้าชื่อไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรเสนอคำร้องต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยสมาชิกภาพของนายเอ เนื่องจากก่อนนายเอได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยปัจจุบัน นายเอเคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลแขวงพระนครใต้ ให้ลงโทษจำคุก ๑ ปี ในความผิดฐานฉ้อโกง ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย นายเอยื่นคำโต้แย้งต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า หลังจากศาลแขวงพระนครใต้อ่านคำพิพากษา ตนได้ยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างอุทธรณ์ ศาลแขวงพระนครใต้ส่งคำร้องไปให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาสั่ง ระหว่างรอฟังคำสั่งปล่อยตัวชั่วคราวของศาลอุทธรณ์ตนถูกคุมขังตามหมายของศาลแขวงพระนครใต้เพียง ๑ วัน ก็ได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวจากศาลอุทธรณ์ ต่อมาโจทก์กับตนตกลงกันได้และโจทก์ยื่นคำร้องขอถอนคำร้องทุกข้อก่อนคดีถึงที่สุด ศาลแขวงพระนครใต้มีคำสั่งให้จำหน่ายคดีชั่วคราว

ให้วินิจฉัยว่า สมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายเอสิ้นสุดลงแล้วหรือไม่ หากสมาชิกภาพของนายเอสิ้นสุดลง จะมีผลนับแต่วันใด

ธงคำตอบ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) บัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล หมายความว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลในขณะดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สำหรับนายเอ แม้เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล แต่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นก่อนนายเอจะได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น สมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายเอจึงยังไม่สิ้นสุดลง (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๒/๒๕๖๔)

หมายเหตุ กรณีตามคำถามเป็นเรื่องการดำเนินการเพื่อให้พ้นจากสมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยอ้างเหตุตามมาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) มิใช่เรื่องการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลจึงต้องเกิดขึ้นในขณะดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มิใช่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนเข้าดำรงตำแหน่ง

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง ก็คือเมื่อตัวบทใช้ถ้อยคำว่า ต้องคำพิพากษาให้จำคุก ย่อมต้องหมายความรวมถึงโทษที่หนักกว่าโทษจำคุก คือโทษประหารชีวิตด้วย และเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ประหารชีวิต แม้คดียังไม่ถึงที่สุดก็ต้องขาดคุณสมบัติ (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๒/๒๕๖๒)

มาตรา ๙๘ (๗) “เคยได้รับโทษจำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงสิบปีนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ”

มีข้อสังเกตคือ ไม่ว่าจะ เป็นโทษจำคุกในความผิดฐานใดก็เป็นลักษณะต้องห้ามตามมาตรา นี้ แต่ต้องเป็นโทษจำคุกจริง (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๒๐/๒๕๖๒ , ๑๕๓๖/๒๕๖๒) เว้นแต่เป็นโทษจำคุกในความผิดอันได้กระทำประมาทหรือลหุโทษ แม้ต้องโทษจำคุกจริง ก็ไม่ถือว่าเป็นลักษณะต้องห้าม

มาตรา ๙๘ (๘) “เคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ”

ข้อสังเกตคือ แม้อยู่ระหว่างอุทธรณ์คำสั่งลงโทษ ก็ถือว่าเป็นลักษณะต้องห้าม ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๗๓/๒๕๖๒ โดยศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งให้เหตุผลว่า คำสั่งลงโทษดังกล่าวเป็นคำสั่งทางปกครอง มีผลตราบเท่าที่ยังไม่มีการเพิกถอนหรือสิ้นผลโดยเงื่อนไขเวลาหรือโดยเหตุอื่น ตามมาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง แห่งพ.ร.บ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ แม้ผู้ร้องจะยื่นอุทธรณ์ แต่การอุทธรณ์ไม่มีผลเป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่งตามมาตรา ๔๔ วรรคสาม จึงถือได้ว่า ผู้ร้องถูกสั่งให้พ้นจากราชการเพราะทุจริตต่อหน้าที่ ผู้ร้องจึงมีลักษณะต้องห้ามในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

นอกจากนี้แม้ในเวลาต่อมาจะได้รับรางวัลตาม พรบ.รางวัลคุณคุณ ก็มีความหมายเพียงว่า ผู้นั้นไม่เคยถูกลงโทษทางวินัยเท่านั้น ไม่ได้หมายความว่าความประพฤติหรือการกระทำของผู้ร้องที่เป็นเหตุให้ถูกลงโทษทางวินัยถูกลบล้างไปด้วย จึงมีลักษณะต้องห้ามไม่ได้รับสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๗๙/๒๕๖๒ และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๘/๒๕๖๓)

ข้อสอบเนติบัณฑิต สมัยที่ ๗๓

คำถาม ประเด็นที่ ๒ ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งคำร้องของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนหนึ่งในสี่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้วินิจฉัยสมาชิกภาพของนายมัน เนื่องจากนายมันเคยถูกรวมการปกครองลงโทษทางวินัยปลดออกจากราชการเพราะเหตุเรียกรับเงินจากผู้รับเหมาก่อสร้าง เหตุเกิดในปี ๒๕๔๘ นายมันจึงเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๘) มีผลให้สมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายมันเป็นอันสิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) นายมันยื่นคำให้การชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาว่า กรณีดังกล่าวตนได้รับการล้างมลทินแล้ว ตามพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔ ที่ให้ล้างมลทินแก่ผู้ต้องโทษทางวินัย ในกรณีที่ได้กระทำก่อนวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ โดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยถูกลงโทษทางวินัย ขอให้ยกคำร้อง

ให้วินิจฉัยว่า คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของนายมันรับฟังได้หรือไม่

ธงคำตอบ การที่นายมันเคยถูกลงโทษทางวินัยปลดออกจากราชการเพราะเหตุเรียกรับเงินจากผู้รับเหมาก่อสร้าง มีผลให้นายมันเป็นผู้ที่เคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการเพราะทุจริตต่อหน้าที่ ซึ่งต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๘) แม้นายมันกระทำความผิดในปี ๒๕๔๘ และได้รับการล้างมลทินตามพ.ร.บ.ล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๕๐ แต่ไม่มีผลเป็นการลบล้างคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษทางวินัยว่ามีกระทำความผิด ประกอบกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๘) มีเจตนารมณ์ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของสาธารณชน พ.ร.บ.ล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๕๐ จึงไม่มีผลให้นายมันไม่เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๘) และสมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายมันต้องเป็นอันสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑ (๖) คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของนายมันรับฟังไม่ได้ (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๘/๒๕๖๓ และคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๗๙/๒๕๖๒)

อนึ่ง มีข้อสังเกตด้วยว่า ความหมายของคำว่า **ประพฤตินิยมชอบ** ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งให้เทียบเคียงกับบทนิยามคำว่า ประพฤตินิยมชอบ ตามมาตรา ๓ แห่งพ.ร.บ. จัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙

คำสั่งศาลฎีกาที่ ลต สสข ๔/๒๕๖๖ กรณีผู้ร้องขอให้ผู้คัดค้าน (ผอ.กต.ประจำเขตเลือกตั้งที่ ๕ จังหวัดกาฬสินธุ์) เพิ่มชื่อผู้ร้องในประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ผู้ร้องเคยถูกผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์มีคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสงเปลือย ตามความในมาตรา ๙๒ แห่งพ.ร.บ.สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม เนื่องจากมีพฤติการณ์กระทำการละเลยไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติการไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ตามคำสั่งจังหวัดกาฬสินธุ์ที่ ... ที่ผู้ร้องอ้างว่าการพ้นจากตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสงเปลือยมิได้เกิดจากการกระทำโดยทุจริตนั้น บทบัญญัติลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๘) และพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ (๑๐) ได้บัญญัติคำว่า กระทำการทุจริต กับคำว่า ประพฤติ

ชอบในวงราชการ แยกออกจากกันอย่างชัดเจน โดยกฎหมายมิได้ให้นิยามคำว่า “ประพตมิชอบ” ไว้โดยเฉพาะ จึงต้องเทียบเคียงกับพ.ร.บ.จัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพตมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๓ ซึ่งได้ให้นิยามของคำว่า “ประพตมิชอบ” หมายความว่า การกระทำที่ไม่ใช่ทุจริตต่อหน้าที่ แต่เป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดโดยอาศัยเหตุที่มีตำแหน่งหรือหน้าที่อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรือมติของคณะรัฐมนตรี ที่มุ่งหมายจะควบคุมดูแลการรับ การเก็บรักษา หรือการใช้เงินหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน ดังนี้ การที่ผู้ร้องเคยถูกสั่งให้พ้นจากตำแหน่งนายกองค้การบริหารส่วนตำบลสงเปลือย เนื่องจากละเลยไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติการไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ โดยละเว้นการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการรับเงินฯ พ.ศ. ๒๕๔๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุขององค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๘ และที่แก้ไขเพิ่มเติม อันเป็นระเบียบของทางราชการที่มุ่งหมายจะควบคุมดูแล การรับ การเก็บรักษา หรือการใช้เงินหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน ถือได้ว่า ผู้ร้องประพตมิชอบในวงราชการ ตามนิยามคำว่า “ประพตมิชอบ” ดังกล่าวแล้ว ผู้ร้องจึงเป็นบุคคลอันมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๘) และพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ (๑๐)

มาตรา ๙๘ (๙) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร้ารวยผิดปกติ หรือเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก เพราะกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

ข้อสังเกตคือ ทั้งกรณีร้ารวยผิดปกติและกรณีต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกเพราะกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต **คดีต้องถึงที่สุดแล้ว** จึงจะถือว่าเป็นลักษณะต้องห้าม

ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ก็เช่น กรณีเข้าเป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐที่ตนมีหน้าที่กำกับดูแล ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ มาตรา ๑๒๖ หรือรับประโยชน์ทรัพย์สินและประโยชน์จากบุคคลอื่นโดยฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการป.ป.ช.กำหนด ตามมาตรา ๑๒๘ เป็นต้น

มาตรา ๙๘ (๑๐) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้าส่งออก หรือผู้ค้า กฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดฐานฟอกเงิน

ข้อสังเกตคือ หาก**คดียังไม่ถึงที่สุด** ยังไม่เป็นลักษณะต้องห้าม และบทบัญญัติมาตรา ๙๘ (๑๐) ยึดถือคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดเป็นสำคัญ **ไม่ได้คำนึงว่ามีเหตุบรรเทาโทษหรือรอการลงโทษหรือไม่** (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๔/๒๕๖๔ และ ๕/๒๕๖๕ คำสั่งศาลฎีกาที่ ลต สสช ๓๕/๒๕๖๖)

คำถาม ประเด็นที่ ๒ ในการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดหนึ่ง พรรคการเมือง ก. ส่งนายหนึ่งลงสมัครรับเลือกตั้ง ส่วนพรรคการเมือง ข. ส่งนายสองลงสมัครรับเลือกตั้ง นายหนึ่งยื่นคำร้องขอให้คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ถอนชื่อนายสองออกจากการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากนายสองเคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลแขวงพระนครเหนือ ให้ลงโทษจำคุก ๓ เดือน ในความผิดฐานเป็นเจ้าของการพนันสลากกินรวบ นายสองยื่นคำคัดค้านต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งว่า ตนถูกศาลแขวงพระนครเหนือลงโทษจำคุก ๓ เดือน ในความผิดฐานเจ้ามือสลากกินรวบจริง แต่ศาลรอกการลงโทษจำคุก ไม่ได้ถูกจำคุกจริง และภายหลังที่ศาลมีคำพิพากษา ได้มีการประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นการล้างประวัติการกระทำความผิด ตนจึงไม่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ให้วินิจฉัยว่า นายสองเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่

ธงคำตอบ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๘ (๑๐) กำหนดลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หากเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน ในความผิดฐานเป็นเจ้าของหรือเจ้าสำนัก เมื่อปรากฏว่านายสองเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดของศาลแขวงพระนครเหนือว่ากระทำความผิดฐานเป็นเจ้าของสลากกินรวบ ไม่ว่าจะศาลจะรอกการลงโทษจำคุก นายสองก็เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ส่วนการประกาศใช้พระราชบัญญัติล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นการล้างโทษว่ามีเคยถูกลงโทษจำคุกในความผิดนั้นเท่านั้น แต่ไม่มีผลเป็นการล้างการกระทำความผิดและคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ามีกระทำความผิด (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๔/๒๕๖๔)

นอกจากนี้ในกรณีที่เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่า กระทำความผิดฐานมียาเสพติดให้โทษไว้ในครอบครอง(เพื่อเสพ) ไม่เป็นลักษณะต้องห้าม เพราะเป็นลักษณะต้องห้ามเฉพาะความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้าส่งออก หรือผู้ค้า และความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน เป็นลักษณะต้องห้ามเฉพาะความผิดฐานเป็นเจ้าของหรือเจ้าสำนัก ส่วนความผิดฐานเป็นผู้เล่นการพนัน ไม่เป็นลักษณะต้องห้าม

อย่างไรก็ตาม คำพิพากษาที่ถึงที่สุดตามมาตรา ๙๘ (๑๐) ต้องเป็นคำพิพากษาศาลไทย มิใช่คำพิพากษาศาลต่างประเทศ (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖/๒๕๖๔)

อนึ่ง เคยมีผู้เสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๑๐) ที่มีถ้อยคำเหมือนกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๑๐) และพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ (๑๒) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๕๐

หมายเหตุ : พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๐ บัญญัติว่า บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ... (๑๐) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่กระทำโดย

ทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือผู้ค้า กฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็นเจ้าของมือหรือเจ้าสำนัก กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดฐานฟอกเงิน

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๑๑/๒๕๖๕ ความว่า พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๑๐) เป็นการบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๑๐) และพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ (๑๒) เพื่อเป็นมาตรการตรวจสอบ สกัด ป้องกัน และยับยั้งบุคคลที่มีประวัติเสื่อมเสียไม่ให้เข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองอย่างเด็ดขาด และกำหนดความผิดเฉพาะความผิดฐานเป็นเจ้าของมือหรือเจ้าสำนักเท่านั้น มิได้รวมผู้เข้าไปเล่นการพนันหรือผู้สนับสนุน เมื่อซึ่งนำหน้าระหว่างการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลกับประโยชน์สาธารณะที่ต้องการได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล และเป็นการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแล้ว มาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการเท่าที่จำเป็น ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และแม้บทบัญญัติดังกล่าวมีลักษณะเป็นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพอยู่บ้าง แต่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงของประเทศหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๐

มาตรา ๙๘ (๑๑) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง

ข้อสังเกตคือ หากคดียังไม่ถึงที่สุด ยังไม่ถึงว่ามีลักษณะต้องห้าม

มาตรา ๙๘ (๑๒) ถึง (๑๔) ไม่มีข้อสังเกต

มาตรา ๙๘ (๑๕) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

ข้อสังเกตคือ เคยมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕/๒๕๕๓ วินิจฉัยว่า เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้ (๑) ได้รับแต่งตั้งหรือได้รับเลือกตั้งตามกฎหมาย (๒) มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการหรือหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายและปฏิบัติงานประจำ (๓) อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐ และ (๔) มีเงินเดือน ค่าจ้าง หรือค่าตอบแทนตามกฎหมาย ดังนั้น กรรมการการประถมศึกษาจังหวัด กรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏ อนุกรรมการข้าราชการตำรวจประจำจังหวัด (อ.ก.ตร.จังหวัด) ไม่ใช่เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ แต่ผู้พิพากษาสมทบเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

หลักเกณฑ์ของการเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕/๒๕๕๓ น่าจะยังใช้ได้ในปัจจุบัน

มาตรา ๙๘ (๑๗) “อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง”

ข้อสังเกตคือ การดำรงตำแหน่งทางการเมือง น่าจะหมายถึงตำแหน่งทางการเมืองตามความหมายของ “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔

มาตรา ๙๘ (๑๘) “เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุตามมาตรา ๑๔๔ และมาตรา ๒๓๕ วรรคสาม”

เหตุตามมาตรา ๑๔๔ คือแปรรูปตราฟ.ร.บ.งบประมาณโดยมิชอบ ส่วนเหตุมาตรา ๒๓๕ วรรคสาม คือต้องคำพิพากษาศาลฎีกาว่าฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง หรือต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือร่ำรวยผิดปกติหรือจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินหรือยื่นเท็จ

ส่วนในการเลือกสมาชิกวุฒิสภาที่เพิ่งผ่านพ้นไป ในส่วนคดีเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ก.คุณสมบัติ ก. (๑) ถึง (๔) และพ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓ (๑) ถึง (๔) (ก) ถึง (ง) กับมาตรา ๑๐๘ ข.ลักษณะต้องห้าม (๑) ถึง (๙) มีกรณีที่น่าสนใจดังนี้

๑) กรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) ประกอบมาตรา ๙๘ (๒) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต (ตรงกับพ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ (๓))

- เพียงแต่ถูกศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งพิทักษ์เด็ดขาด ยังไม่ได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลาย ตามพ.ร.บ.ล้มละลาย พ.ศ. ๒๔๘๓ มาตรา ๖๑ วรรคหนึ่ง ยังไม่ขาดคุณสมบัติ เพราะตัวบทใช้ถ้อยคำว่า เป็นบุคคลล้มละลาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ลต.สว.๙๕/๒๕๖๗)

- การที่มีประกาศปลดผู้สมัครจากการล้มละลายเมื่อพ้นสามปีนับวันที่ศาลพิพากษาให้ล้มละลาย ตามพ.ร.บ.ล้มละลาย พ.ศ. ๒๔๘๓ มาตรา ๘๑/๑ วรรคหนึ่ง แสดงว่าผู้สมัครมิใช่บุคคลล้มละลายทุจริต เพราะหากเป็นบุคคลล้มละลายทุจริตจะถูกปลดจากการล้มละลายเมื่อพ้นห้าปีหรือสิบปี แล้วแต่ความร้ายแรงของพฤติกรรม ตามมาตรา ๘๑/๑ วรรคสองและวรรคสาม (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ลต.สว. ๓๗ /๒๕๖๗, ลต.สว. ๒๖/๒๕๖๗ และ ลต.สว. ๕๕/๒๕๖๗)

๒) กรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) ประกอบมาตรา ๙๘ (๓) เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ (ตรงกับพ.ร.บ. ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ (๓))

- พ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ (๓) (รวมทั้งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) ประกอบมาตรา ๙๘ (๓)) ไม่ได้ระบุว่า การถือหุ้นจำนวนเท่าใด และไม่ได้ระบุว่าจะต้องมีอำนาจบริหารงานหรือครอบงำกิจการหรือไม่ ฉะนั้น การถือหุ้นเพียงหุ้นเดียวย่อมเป็นการถือหุ้นตามความหมายแห่งบทบัญญัติดังกล่าว เมื่อบริษัทที่ผู้ร้องถือหุ้นมีวัตถุประสงค์ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน ผู้ร้องย่อมต้องห้ามมิให้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ (๓) (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ลต สว ๑๖๓/๒๕๖๗ ๓๐๐/๒๕๖๗ และ ๓๐๑/๒๕๖๗) เป็นการกลับแนวเดิมตามคำสั่งศาลฎีกาที่ ลต สสข ๒๔/๒๕๖๖ ในคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเป็นไปตามมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๖๗

- แม้บริษัทมีวัตถุประสงค์ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน แต่ไม่ได้ประกอบกิจการแล้ว (คดี ลต.สว.ที่ ๑๖๖/๒๕๖๗, ๑๖๕/๒๕๖๗) หรือผู้สมัครโอนหุ้นไปทั้งหมดก่อนวันสมัคร ไม่ขาดคุณสมบัติ (คดี ลต.สว.ที่ ๑๗๗/๒๕๖๗)

- กิจการบริการจัดฝึกอบรม สัมมนา บริหาร และจัดการศึกษาหรือให้ความรู้ทางการศึกษา ธุรกิจ และ ศาสตร์ความรู้แขนงต่างๆ ถือไม่ได้ว่าเป็นกิจการสื่อมวลชนใดๆ (คดี ลต.สว. ที่ ๑๘๕/๒๕๖๗) เพราะไม่ได้มี ลักษณะการแพร่กระจายข่าวสารในวงกว้าง

๓. กรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๘) เป็นบุพการี คู่สมรส หรือบุตรของ ... ผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวเดียวกัน ... (ตรงกับกับพ.ร.ป. ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ (๒๕))

คำพิพากษาฎีกาที่ ลต สว ๑๒๘/๒๕๖๗ คดีนี้ ข้อเท็จจริงได้ความว่า ในวันที่ผู้ร้องสมัครรับเลือกเป็น สมาชิกวุฒิสภาที่เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๑ พ.ค. ๒๕๖๗ นาย พ. สามิผู้ร้องยังไม่ได้สมัคร รับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา จึงไม่ใช่กรณีที่ผู้ร้องเป็นคู่สมรสของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวเดียวกัน ผู้ร้องจึงไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๔ (๒๕) แห่งพ.ร.ป. ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ การที่ผู้คัดค้านสั่งให้ลบชื่อผู้ร้องออกจากบัญชีรายชื่อผู้สมัคร เนื่องจากนาย พ. สามิของผู้ร้องได้สมัครรับเลือกเป็น สมาชิกวุฒิสภาที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ ๒๓ พ.ค. ๒๕๖๗ โดยถือว่าการสมัครรับเลือกของผู้ร้อง กับนาย พ. สามิผู้ร้องเป็นกรณีคู่สมรสของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวเดียวกันนั้น ศาลฎีกาไม่เห็น พ้องด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาคดีนี้เป็นไปตามหลักการที่ว่า เมื่อเป็นกฎหมายจำกัดสิทธิต้องตีความโดยเคร่งครัด เมื่อ ปรากฏว่าในวันที่ภริยาสมัคร สามิยังไม่ได้สมัคร ต้องถือว่าในวันที่ภริยาสมัคร ภริยายังไม่มีฐานะเป็นคู่สมรสของ ผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวเดียวกัน ภริยาจึงไม่ได้มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๔ (๒๕) การ สมัครของภริยาถือว่าชอบ แต่วันที่สามิสมัคร ภริยาไปสมัครก่อนแล้ว ต้องถือว่าในวันที่สามิสมัคร สามิมีฐานะเป็น คู่สมรสของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวเดียวกันแล้ว สามิจึงมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๔ (๒๕)

กรณีตรวจสอบพบภายหลังเข้ารับตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาว่าขาด คุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม ซึ่งต้องเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ โดยช่องทางของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่น่าสนใจ เช่น

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๔/๒๕๖๔ คณะกรรมการก.ก.ต.ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ ว่า สมาชิกภาพของนาย ส. สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๘๘ (๑๐) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๘๘ (๑๐) บัญญัติลักษณะ ต้องห้ามของบุคคลผู้เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตาม ประมวลกฎหมายอาญา มิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ผู้ถูก ร้องเคยต้องคำพิพากษาของศาลแขวงปทุมวันว่า กระทำความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา

๓๔๑ ซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา และคำพิพากษาดังกล่าวถึงที่สุดแล้ว ผู้ถูกร้องจึงเป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องจึงสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๑๐) นับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ประเด็นเดียวกันนี้ยังมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕/๒๕๖๕ วินิจฉัยความว่า ผู้ถูกร้องต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่า กระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๓๕ วรรคหนึ่ง (๑) (๓) ซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริต หลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๑๐) ยึดถือคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิดเป็นสำคัญ **โดยไม่คำนึงว่ามีเหตุบรรเทาโทษหรือได้รับการรอกการลงโทษหรือไม่** สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องจึงสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๑๐) นับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๖๗ เป็นกรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ ว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนาย พ. สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๓) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า ข้อที่ต้องพิจารณาเบื้องต้นตามข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องที่ว่า ผู้ถูกร้องไม่มีอำนาจครอบงำกิจการของบริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน) เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๓) บัญญัติห้ามมิให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และมาตรา ๑๐๑ (๖) บัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหากมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๘ เพื่อป้องกันมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอาศัยความได้เปรียบจากการเป็นเจ้าของกิจการดังกล่าวเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อประโยชน์ในทางการเมือง โดยรัฐธรรมนูญไม่ได้ระบุว่า การเข้าถือหุ้นในบริษัทที่ต้องห้ามจะต้องถือหุ้นจำนวนเท่าใด และไม่ได้ระบุว่าจะต้องมีอำนาจบริหารงานหรือครอบงำกิจการหรือไม่ ฉะนั้น **การถือหุ้นเพียงหุ้นเดียวเป็นการถือหุ้นตามความหมายในรัฐธรรมนูญแล้ว แม้ผู้ถือหุ้นจะไม่มีอำนาจบริหารหรือครอบงำกิจการก็ตาม**

ข้อพิจารณาต่อไปว่า บริษัท ไอทีวีฯ ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๓) หรือไม่ เห็นว่า การพิจารณาว่านิติบุคคลใดเป็นกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน ไม่อาจพิจารณาแต่เพียงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งนิติบุคคลที่จดทะเบียนหรือจัดแจ้งไว้เป็นทางการเพียงอย่างเดียว แต่จะพิจารณาควคูไปกับการดำเนินกิจการของนิติบุคคลนั้นด้วยว่ามีการประกอบกิจการตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลนั้นหรือไม่ อย่างไร ข้อเท็จจริงปรากฏว่า บริษัท ไอทีวีฯ หยุดดำเนินการกิจการ เนื่องจากสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีออกเลิกสัญญาเข้าร่วมงานและดำเนินการสถานีวิทยุโทรทัศน์ระบบ ยู เอช เอฟ ทำให้สัญญาเข้าร่วมงานฯ สิ้นสุดลง และแบบนำเสนองบการเงินและแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ตั้งแต่ปี ๒๕๖๐ ถึงปี ๒๕๖๕ ไม่ปรากฏว่าบริษัท ไอทีวีฯ มีรายได้จากกิจการที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน แต่มีรายได้จากผลตอบแทนการลงทุนและดอกเบี้ยรับ อีกทั้งไม่ปรากฏพยานหลักฐานว่าบริษัท ไอทีวีฯ ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการดังกล่าวตามกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องดังนั้น ณ วันสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

บริษัท ไอทีวีฯ มิได้ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ การถือหุ้นบริษัท ไอทีวีฯ ของผู้ถูกร้องตามคำร้อง จึงไม่ทำให้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๓)

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๘/๒๕๖๓ คณะกรรมการก.ก.ต.ยื่นคำร้องว่า นาย ร. ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒ แต่ก่อนหน้านั้น นาย ร. เคยรับราชการในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ปกครอง ระดับ ๓ และถูกไล่ออกจากราชการเพราะเหตุทุจริตต่อหน้าที่ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ ว่า สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของนาย ร. สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) ประกอบมาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) และมาตรา ๙๘ (๘) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) มาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) ประกอบมาตรา ๙๘ (๘) เป็นบทบัญญัติห้ามมิให้สมาชิกวุฒิสภาเป็นบุคคลซึ่งเคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการ ฯลฯ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ เมื่อเคยถูกลงโทษทางวินัยไล่ออกจากราชการฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงตามคำสั่งกรมการปกครองกรณีกระทำการเรียกรับเงิน อันเป็นพฤติกรรมในทางทุจริต แม้ภายหลังผู้ถูกร้องจะได้รับการล้างมลทินตาม พ.ร.บ.ล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๓๙ และ พ.ศ. ๒๕๕๐ แต่ไม่มีผลเป็นการลบล้างคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษทางวินัยว่ามีการกระทำความผิด ผู้ถูกร้องเป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามเป็นสมาชิกวุฒิสภา ตามบทบัญญัติดังกล่าว สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องจึงสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) นับแต่วันที่มิพระบรมราชโองการแต่งตั้ง และให้ถือว่าวันที่ศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยให้แก่คุณกรณีฟังโดยชอบอันเป็นวันที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลง

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๗/๒๕๖๓ เป็นกรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ ม.๕๔ ว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนาย น. สิ้นสุดลงตั้งแต่วันที่เลือกตั้งและมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง (เพราะเหตุต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา อันเป็นลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๑๐) และตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ ม.๔๒ (๑๒))

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า ข้อเท็จจริงปรากฏว่า **ขณะที่ผู้ร้องยื่นคำร้องนี้** ผู้ถูกร้องลาออกจากตำแหน่งส.ส.ตั้งแต่วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๖ เป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงนับแต่วันดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๓) ไม่มีเหตุให้ต้องวินิจฉัยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ถูกร้อง และเป็นเรื่องที่พ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๕๑ บัญญัติกระบวนการในกรณีดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะแล้ว (ดำเนินคดีอาญา) กรณีไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๔ ฯลฯ จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้วินิจฉัย

ตัวอย่างข้อสอบกรณีตรวจสอบพบภายหลังเข้ารับตำแหน่งว่าขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม ขอให้ดูที่กล่าวถึงมาแล้วในเรื่องลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๙๘

กรณีคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๙๗ และมาตรา ๙๘ หรือสมาชิกวุฒิสภา ยังมีความเชื่อมโยงคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของรัฐมนตรี ตามมาตรา ๑๖๐ (๖) และกรณีความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามมาตรา ๑๗๐ (๔) ด้วย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖/๒๕๖๔ เป็นกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน ๕๑ คน เข้าชื่อกันเสนอคำร้องต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรว่า ร้อยเอก ช. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔) ประกอบมาตรา ๑๖๐ (๖) และมาตรา ๙๘ (๑) เพราะเหตุต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดของศาลอุทธรณ์รัฐนิวเซาท์เวลส์ ลงวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๓๘ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง บัญญัติให้อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ลักษณะสำคัญของอำนาจอธิปไตยคือมีความเด็ดขาดสมบูรณ์ไม่อยู่ภายใต้อำนาจหรืออยู่ภายใต้อำนาจรัฐอื่น โดยการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นการใช้อำนาจตุลาการอันเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจอธิปไตยย่อมไม่ตกอยู่ในอาณัติหรือภายใต้อำนาจตุลาการของรัฐอื่น ซึ่งหลักการและทางปฏิบัติของรัฐเกี่ยวกับการใช้อำนาจตุลาการจะได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศเพื่อยืนยันหลักความเป็นอิสระของตุลาการและความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษา เมื่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมีการกล่าวถึงคำพิพากษา จึงต้องหมายถึงคำพิพากษาของศาลแห่งรัฐหรือประเทศนั้นเท่านั้น ไม่รวมถึงคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ แม้ข้อเท็จจริงในคดีฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องเคยต้องคำพิพากษาของศาลแขวงมลรัฐนิวเซาท์เวลส์ แต่ไม่ใช่คำพิพากษาศาลไทย ผู้ถูกร้องจึงไม่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๑๐) สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องไม่สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๑๐) และไม่มีเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔) ด้วย

ข้อสอบเนติบัณฑิต สมัยที่ ๖๗ : กรณีความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลง

คำถาม ประเด็นที่ ๑ ภายหลังกายบญญเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงได้ ๒ เดือน ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้วินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของนายบุญสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่ เนื่องจากปรากฏว่าก่อนนายบุญเข้ารับตำแหน่งดังกล่าวเพียง ๑ เดือน ศาลฎีกามีคำพิพากษาว่า นายบุญกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายหรือตีภริยาเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายสาหัส ลงโทษจำคุก ๒ ปี โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้ ๒ ปี

ให้วินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายบุญสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่

ธงคำตอบ รัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๓) บัญญัติว่า ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเมื่อต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่จะเป็นกรณีที่ดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท แต่กรณีตามบทบัญญัติดังกล่าว เป็นกรณีที่รัฐมนตรีต้องคำพิพากษาในขณะที่ดำรงตำแหน่ง จึงจะเป็นผล

ให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลง เมื่อนายบุญต้องคำพิพากษาให้จำคุกและรอการลงโทษก่อนจะได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง ความเป็นรัฐมนตรีของนายบุญจึงไม่สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามบทบัญญัติดังกล่าว (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๕๖)

หมายเหตุ

ปัจจุบันต้องอ้างรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๑๗๐ (๔) ประกอบมาตรา ๑๖๐ (๗)

.....

อริคม อินทุฤติ